

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V. kerület, fürdő-utca 4. sz.,

a hova minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP,

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve 8 fr

Félévre 4 >

Negyedévre 2 >

Egyes szám ára 16 kr.

A z E g y e n l ő s é g m e g j e l e n i k m i n d e n v a s á r n a p .

A Függetlenség és a Magyar Állam.

Furcsa dolgok történnek egy pár hónap óta. A mi még egy esztendővel ezelőtt lehetetlennek látszott, az napjainkban végbemegy, a nélkül, hogy legcsekélyebb csodálkozást keltene. Nincs többé politikai morál, az elvhűség nem egyéb balga chimaránál és az idealismus még csak ábrándos gymnaszták kebleit dagasztja.

És ki fosztotta meg közéletünket eme legdrágább kincseitől?

Egy műveletlen kedélyű, durva modoru és jellemű egyén, ki egy nagy nemzet szerencsétlenségére tollat ragadott meg fejsze helyett és ujságot irt, a helyett, hogy ment volna fát vágni.

Ez a favágóból felcsapott zszurnalista Verhovay Gyula.

Műveletlensége, páratlan ignoranciája sikereinek egyik titka.

Ha Verhovay tanult volna, ha zszurnalisztikai tapintata volna, ha tudná, mit jelentenek azok az elvek, melyeknek ő csak az üres szavait ismeri: soha azokat a kecskeugrásokat meg nem teszi, melyek által lapja specialitássá vált.

Ha valaki meggyőződésből szabadelvű és minden körülmény között is megmarad a haladás és kultúra zászlaja alatt, az lehet jellemes férfiú, kitűnő hazafi, de a Függetlenség szerkesztője nem lehet. Nem lehetne pedig azért, mert egy jellemes ember ma nem támadja meg azt, kinek tegnap hűséget esküdött.

Az olvasó, kinek politikai meggyőződését, vallását, foglalkozását, tisztességét Verhovay tegnap még dicsérte, másnap arra ébredhet, hogy mindezt a sárba rántja. S így az undor és kíváncsiság vegyes érzetével veszik kézhez e szennylapot — de veszik.

És ez a célja.

Eleinte a lap függetlenségi volt egész az őrjönégiségig. Forradalmat akart, republikát Csatár Zsigmond ural az élén. Aztán neki ment a hadsereg tisztikarának, aztán a klerusnak, aztán magának az Istennek és a mágnásoknak, a frakkos bandának és könynyezett a bluzos proletárság kemény sorsa fölött, aztán filosemitáskodott és összeszidta Istóczyt, kit „őrült marhának“ nevezett, aztán lett antisemita és rágalmazta a zsidókat, aztán lett gentry-lap, aztán ennek kiaknázása után lett rémitő demokrata, kinek minden sohaja „óh nép“ vala, aztán lett klerikális és hebe-hurgyálkodott sakterkésről és keresztről, aztán no, de tovább még nem ment; alkalmasint már kimerült, aztán majd — újra kezdi előlről.

E gyalázatos eszközökkel szerzette olvasó közönségét és igyekszik azt lapjához bilincselni.

A közönség izlése elromlott, úgy van az ujsággal mint az inyencz a sajttal: minél rosszabb, annál jobb. . .

A Magyar Állam kezdettől fogva egész az utolsó időig folytonosan klerikális lap volt. Nem akarjuk most kutatni, hogy tisztességes eszközökkel harczolt-e avagy csak abban állt elvhűsége, hogy szüntelenül megugatta a liberalismust és a zsidókat?

Ez nem tartozik ide, csak azt akarjuk konstatálni, hogy elvhű volt kezdettől végig. És mi az eredmény? Hogy nemsokára megbukik. Miért? Mert a Függetlenség elcseni tőle a jámbor előfizetőket. Ez az elvhűség jutalma.

Biztosíthatjuk lovag Lonkay urat, hogy bármikép szidja is az ő zsidóit, előbbi abbonnenseit soha többé vissza nem nyeri, ha csak meg nem szállja egy sötét éjjel a fekete ördög és fel nem csap filosemitának.

Még megtörténhetik. Hiszen mai viszonyaink közt már nincs lehetetlenség. Tanuljon legveszedelmesebb konkurensétől Verhovaytól, ki az elvtagadás minden skáláján végig ment és így mindenhol akadt fülekre, melyek szivesen hallgattak reá.

Dr. G.

Észrevételek.

Az antisemitikus láz tettleges dühöngése alkalmával a párt egy része kezeit mossa az elkövetett s nekik is egyaránt beszámítható hibáktól és látszólag helytelenítik a tettlegességeket, állítván, hogy a zsidó kérdést törvényhozásilag kellene megoldani, illetőleg a zsidók számbeli és vagyoni szaporodásának gátat kellene emelni s arra hivatva hiszik a magyar parlamentet, melyet most könnyelműen vádolnak és azt kívánnák tőle hogy retrograd irányban tegyen lépéseket. Nagy bajok, hogy a zsidók emancipációja nem fokozatosan hajtott végre, hogy nem volt átmeneti korszak. Különösen pedig igen érdekes a Függetlenség, egy magyar jogászának okoskodása, mely szép lajstromát szolgáltatja azon megszorításoknak, melynek a zsidók hazánkban a középkoron át ki voltak téve, mint egy tükröt mutat be egy régi lomtárból, hogy a mai magyar gyönyörködjék magában, hogy a multban keressék ahhoz a támpontot, melyet most elkövetnek. Tévedése azonban igen nagy, bár elősorolt számos adatot, azért nem igazolt semmit, mert ha valahol, úgy itt nagyon meghazudtolta a mindennapi élet, a törvényhozás és a végrehajtó hatalom közégeinek szűkeblti intézkedéseit. Zsidó üldözés a magyar földön, úgy mint az a művelt (!) Németországban történt en masse, sohasem történt volna az a történelem tanúsága szerint, a német, s tót vegyesen lakott királyi városokban fordult elő. A helytartó tanács idézett rendeletei is oly neműek, melyek ép úgy szólhatnak a zsidókra, mint szólhatnak másokra.

Nem érdektelen megtudni, hogy fennen hirdetik, hogy a zsidók ki voltak zárva a hivatalokból, a földbirtokból. Ki voltak zárva, igenis, de nem mint zsidók, hanem mint nem nemesek s mint egy üldözött felekezet tagjai, mert mihelyest letették vallásukat, megnemesedhettek. Sőt tudjuk, hogy az Árpád-ház alatt Dénes nádor zsidó eredetű volt.

Azon járom alatt, mely a zsidókra sulyosult, nyögött a honlakosoknak nem nemes része is. A féltékeny előjogosult osztály mindenkép korlátolni akarta a felszabadítási törekvéseket; a jobbágyoknál sikerült nekik a zsidóknál soha. Bármily szigorú rendeleteket hoztak, ép azok nem tartották meg azokat, kik annak hozatalára leghathatósabbban befolytak és ez a tény nem csak nálunk ismétlődött, de ez mindenütt ugy volt. A zsidók látszatra el voltak nyomva, látszatra semmi hatalom nem volt kezökben, tényleg azonban az akkori művelt világrész összes kereskedelmi relációi kezökben voltak. Nem rendelkeztek kikötőkkel, hajókkal, hadseregekkel, mégis a legnagyobbszerű kereskedést űzték. Azon rendeletek s törvények, melyeket a Függetlenség közöl, csak azért hozattak, hogy egyesek szája betöméssek, voltaképen pedig azért, hogy soha ne tartassanak meg. — Valóban a szent Istvántól — 1818-ig lehozott rendeletek s törvények oly neműek, hogy azok megtarthatók nem is voltak, arra mindennemű végrehajtó közeg hiányzott; csak egyet említek, a borkereskedést. Ez tiltva volt a zsidóknak, s mégis sok zsidó ebből gazdagodott meg. Jókai Rabrábyában előforduló kortesek zsidó történelmi alakja az akkori zsidónak. A remek korrajzban körölményesen olvasható, hogy mennyire tartattak meg a bor iránti szabályok. De így volt ez minden más irányban is, így lenne ez ma is, ha valamely kormány elég tapintatlan lenne a zsidóság ellen korlátoló rendeleteket kibocsátani.

Sokat lehetne még az egyes tételek czáfolatára felhozni, azonban ez a végtelenig nyulna: Helyesebbnek tartom kimutatni, hogy e században már minden meg volt téve arra, hogy a 1867-iki mű előkészítessék. E századból már csak két rendeletet hozhat a zsidók ellen a magyar jogász, az egyiket 1807-ből, melynél fogva a zsidónak a kath. határvidéken és az austriai tartományokban nem szabad piaci kereskedést üzni, — ez először nem szól Magyarországra, így elég reá mutatni ebből folyólag a többi adat hitelességére is; — második adat 1818-ból, mely a zsidókat, a nemesi jószágok zálogba vételétől, kibérlésétől és kezelésétől bármily czim vagy szín alatt eltiltja. — Erre egyszerű felelet az, hogy mai nap is vannak még élő emberek, kik vissza emlékeznek az 1820-as és 30-as évekre, kik tudni fogják, hogy daczára e rendeletnek volt zsidó zálogbirtokos, arendás és sáfár — az 1840-es évekről nem szölok, mert már az 1840-iki XXIX t. cz. 2. 3. 4. 5. §-ai nagy lépést tettek előre az emancipatio felé — sőt e törvény 6 §-a egyenesen kimondja, hogy minden ezzel ellenkező törvény hatályon kívül helyeztetik. — Conservativ e törvénynek 1-ső §-a, de a melynek élet a 6-ik §. egészen elsi-

mitja. Az 1848 XV. t. cz. az ösiséget eltörölle, s ennek alapján bizta meg a miniszteriumot, hogy szerkesszen egy magánjogi törvényt. Valjon hangozhatott volna e másképp e törvénykönyv, egy Deák Ferencz kezéből, mint a mit bár nem törvényes uton, de czélszerűségnek megfelelően az osztr. polg. törv.-könyv kimond, hogy a magánjogokra nincs befolyása a valláskülömbőségnek, s így 1853-tól kezdve a zsidók nálunk földbirtokot szerezhettek, az 1861-iki orsz. biroi értekezlet ezt hatályba hozta, úgy hogy az 1867-iki törvény már csupán a közjogi egyenlőséget emelte érvényre, a magánjogi egyenlőséget az élet a szokás szentesíté. Az emáncipationális művelet tehát nem volt rohamos, hanem tökéletlen, mert míg az országban lakó eddig nem jogosított néposztályt jogokkal felruházza, addig más oldalról ugyanazokat kizárja, ad nekik politikai képességet elismeri a birtok jogkat, de nem ismeri el, hogy ép oly emberek mint mások, gátot emel s az emberi nem magasztos hivatásának egyik főkellékét képviselő házassági intézményét figyelmen kívül hagyja. Ezen figyelmetlenség, lett legyen annak oka tudatlanság, vagy rosszakarat átka alatt nyögünk.

Dr. Horváth Iván.

A német antisemitismus.

Az ostobaságban is van különbség. Egy párizsi lustaságáról elhíresült íróról közszájon forgott azon bonmot, miszerint annyira rest volna, hogy ha egyszer belekezdett holmi dráma irásába meg sem áll mindaddig, míg öt felvonást nem rázott le lelkéről. Jellemzőbbet ennél a német forrásból eredő, és mindvégig minden körülmény közt német jellegét megtartó antisemitismusról sem lehetne mondani. Ellen nem őrizett pillanatban lopódzott be egy német tudós lelkébe az antisemitismus bakterija, gyökereket vert, rokon elemekre is talált. Mert a tudományos türelmetlenség mindig rokon a vallási fanatizmussal. És nincs a világon türelmetlenebb valami, mint a német professor a doktrinerismusnak ezen megtestesülése.

Ismételve mondjuk: az ostobaságban is van különbség, de nem rendszeres. Míg német földön csak lassan mutatta végső konzekvenciáit az antisemitismus, míg ott jó sokáig vergődött a theoriája békőiben, magyar földön praktikus megtestesítőkre akadt. Azon t. urak, kik semmiségük érzetében — „in ihren nichts durchbohrendem Gefühl“ mondja a német, rég kerestek „valakit“ avagy „valamit“, mi által magukra

TÁRGYAZ.

Egyenjogusítás nálunk és máshol.

XXV.

De fűzzünk ehhez az egy példához még más hasonlókat Oroszországból, nehogy úgy tűnjék föl ez, mintha egyedül állana, s azt mondhatnák rá, hogy »einmal ist keinnal.«

A zsidó hitű dr. Schönfliess, német jeles technologist az orosz kormány 1876-ban nevezte ki a kitűnő rigai műegyetem rendes tanárának. (Dr. Schönfliess azelőtt a bremai felsőbb iparadadémia igazgatója volt, s az orosz kormány egyenesen önnét hívta be.) Dr. Hirschfeld Lajost a szt.-pétervári miniszterium, daczára zsidó vallásának már 1860-ban nevezte ki a varsói egyetem rendes tanárának az anatomia tanszékére. A derék tanár és híres orvos 1876-ban halt meg Varsóban. Auer Lipót hazánk fia és hitrokonunk, a világhírű hegedűművész a szt.-pétervári művészeti akadémián már évtizedek óta rendes tanár, (Lám, mily szerencse, hogy e művész nem maradt hazájában.) stb.

No de lássuk a többi pályákat is. Hiszen ott sem vagyunk zavarban, ha példákkal akarunk szolgálni.

Az orosz »koronauradalmi miniszteriumban« (Ministerium der Reichsdomanen) a zsidó vallású Wortniker magas állást foglal el mint »Collegienrath« (bajos ezt magyarul visszaadni);

Csak 1877—80-ban, tehát három évben, nevezték ki a közlekedési miniszteriumhoz a következő mérnököket: (mind zsidó hitű) 1877-ben Ragelin és Freiwitschewits, 1878-ban Popilow és Zeitlin, 1874-ben: Prikowski és 1880-ban Prozký urakat, ez előbbi az erdészeti szakhoz stb.

Most már azt hiszem, még »antisemiták« is elhíhetnék, hogy e példákat folytathatnám ad libitum, ha nem volnék térben és immár időben is mindinkább megszorulva. S így csak még néhány szót Oroszországról.

Az orosz városok képviselő testületeiben a zsidóknak mindig nagy számmal vannak képviselve. Igen sok város tiszti főorvosa hitrokonunk. (Így a különben hirhedt Odessában is.) Hogy a bankok és kereskedelmi kamarák élén mily sűrűen vannak, azt hiszem, nem is kell említeni. Hiszen magától értetődik. De érdekesebb az, hogy ma már az orosz hadseregben is vannak elég szép számmal zsidó vallású katonatisztek (az elsőt 1870 körül nevezte ki a mostaninál sokkal szabadelvűebben gondolkodó s oly szomorú véget ért II. Sándor czár), s a főuri czim sem épen hallatlan az orosz zsidók közt, valamint a nemesség adományozása. Így Varsóban az előkelő báró Frenkel család, Szt.-Pétervárt a világszerte híres és részben Párisban is székelő nagyműveltségű s műpártoló báró Günzburg család, melynek családfője báró Günzburg Horác a szt.-pétervári arisztokrata körök egyik legnépszerűbb alakja. Horác báró az orosz zsidó üldözések idejében büzzönjárt el élnyomott hitrokonai érdekében a czár körül.

vonhatnák a világ figyelmét, ujjongó szívvel éz kitörő lelkesedéssel fogadták a 19. század gondolkodásának ezen szörnyszülöttjét. Sejtették azonban, hogy hiábavaló dolog volna csupán prédikálni azt, mit a rendszeresebben és tudományban jártasabb német professorok sem tudtak pusztán szóval érvényre emelni, tudták, hogy a magyar, mint aktiv nemzet nem szereti a még oly szépen megczukrozott szópilulát. Gondoskodtak tehát arról, hogy a szót a tett kövesse.

Volt egyszer egy macska, mely nagyon szeretett a házfedeleken sétálgatni. Holmi forró nyári napon is eleget tevén ezen passziójának, a nagy hőség folytán megbomlott agyveleje, a macska ezen pilanattól fogva azt képzelte, hogy ő már most valóságos oroszian.

Midőn az antisemitizmusnak háztetőköm bujkáló macskája első sikerült kravallját rendezte, roppantul megnőtt az egész cifra kompániának bátorsága. Kezdte magát valaminek tartani. Hogy is ne? Hisz akad ember, ki tőlük fél — ismét másik ki tapsol. Taps és félelem minden sikernek következménye. Ergo: megvolt az első siker.

De az ablakbetörés alkalmával még más valami is csábitott. Lehetetlenség az igazi antisemitára nézve holmi kirakat előtt békésen elmenni, hisz ez is üvegből van csinálva. De ha már betörtük a kirakatot, mégis csak égbekiáltó vétek volna mindazt összetörni, mi azon belül volt. Végre is minden munka megérdemli jutalmát; jutalomra ugyancsak nem számíthatunk a láthatatlan rendezők részéről. Jutalmazzuk meg önönmagunkat, szedjük el a vagyont, a hol csak ráakadunk.

Körülbelül ilyen a logikai lépcső, melyen az antisemitizmus egészen a rablás magaslatáig emelkedik. Nem mondjuk, hogy mindenütt és mindenkinél; de követői jó részénél nagyobb a másszerette vagyon iránti szeretet, mint a zsidók iránti gyűlölet. Van aztán még olyan herostratesi alak is köztük, mely menten a pénzsomjtól, ama boldogtalan macska módjára az antisemitizmus eszméjéből — sit venia verbo — kisugárzó hőségtől megbolondult. Mivel ordit, oroszlánnak képzei magát.

A német antisemitizmus nem ment annyira mint legédesebb gyermeke a magyar türelmetlenség. A minnek oka az, hogy ott már jobban megszokták az

efféléket. A hol a hóbort mindennapos, nem is veszik oly nagyba. Türelmetes volt a magyar nép sok sötét századon át, nem érintette soha testét a türelmetlenség infectiója. Annál nagyobb a láz, melyben a most beoltott baj nyilvánul. Nem állhat meg ott, a hol a lassan, de biztos tippegéshez szokott német. Mig ez elvben hirdeti a rablást, és ezért nem ütközik az állami hatalom korlátaiba — a kevésbé elővigyázó magyar antisemita meg sem áll addig, mig másokat is, de önmagát is össze nem zuzta az állami hatalom vaskeretén.

Németiönban esett meg az antisemitizmus első szárnypróbálgatása. A berlini apró kihágásokat vas marokkal fojtotta el a német rendőrség. Többé nem is próbálkoztak vele; mert ha van még valami, mi Germania földjén hatalmasabb az isténfélelemnél, ugy ez a rendőrségtől való félelem. Megmaradt ezentúl szük medrében, lassan toltá hullámjait a határon túl. A hol aztán a korláttól megszabadulva féktelenül öntötte el az orosz földet, magyar földet.

Csak azt szeretném már most tudni, nem lepi el néha néha — ugy egészen magános órakban — szégyenpir a magyar antisemitavezérség orcáit? Nem várok tőlük szégyenpirt azért, mivel rablás fűződik zászlójukhoz, még azért sem, mivel a lábbal tiport humanizmus jajszava ég felé száll. De hogy eredetiség sincs bennük, hogy a német ostobaságot kénytelenek ott folytatni, hol az már önönmagától visszaretten — ez még is csak abszurdum!

Tábori Róbert.

Közgazdaságunk hanyatlík.

Válságos időket élünk Magyarországon ez idő szerint, a merre látunk, járunk, kelünk, nyomorúsággal, keserves panaszokkal találkozunk. Ugy látszik, nagy átok nehezedett szegény hazánkra, mert nem képzelhető nagyobb csapás annál, mely bennünket ért. Magyarországot azon rettenetes balsors éri, hogy saját gyermekei ássák alá az ország jólétét és a nemzet virágzását.

Magyarország pénzügyi helyzete azon szerencsés helyzetbe jutott, hogy napról napra javult. Két év előtt megkezdődte a magyar arany járadék convertálása, mely művelet hivatalosan az országnak 2.500.000 forintot évenként kamatfizetésben megtakarítani.

Az első subscriptió alkalmával a kibocsájtott 160 millió 20 szorosán túl jegyeztetett.

A consortium az utóbbi események miatt nem képes a

(Fájdalom, eddig nem nagy sikerrel.) Az is jellemző, hogy érdemes művelt rabbinusok is nemesi rangot kapnak gyakran. Így a mostani jeles odessai főrabbi: von Schwabacher. Nem nagy ritkaság az sem, hogy nagy érdemekre szert tett zsidók a czártól az »államtanácsosi« méltóságot nyerik, melylyel az »excellenciás« cím járul. Így ő excellenciája, a híres Polinkow tanácslovag, osztrák báró, kinek az orosz vasúti hálózat létesítése körül halhatatlan érdemei vannak s ki époly buzgó zsidó, mint nemes emberbarát, ugy hogy ha valóban monumentalis jótékonyaságáról itten részletesen akarnék számot adni, lapok nem volnának erre elegendők s így csak annyit említek, hogy azon pénzadományok összege, melyeket a kétszeresen nemes báró életén át jótékony, emberbaráti, művelődési, hazafiúi s ismeretterjesztő czélokra adományozott, rámege a három millió forintba. Hiszen az egyetlen egy gymnázium, melyet ő építtetett s szerelt föl Jelez városban, belekerült 300.000 forintba.

Ime egy példánya a sokszor annyira félreismert — muszka zsidóknak.

Befejezhetem azzal Oroszországot, hogy a hadseregben a zsidó katonáorvosok (gyakran igen magas rangúak) fölöttébb gyakoriak, hogy az orosz nagyvárosok legtekintélyesebb ügyvédei között nagy számmal szerepelnek hitrokonok s végre hogy nem hiányoznak már Oroszországban zsidó vallású családok közjegyzők sem. Végre azt sem hagyhatom említés nélkül, hogy az orosz zsidók igen nagy része szorgal-

mas kézműves, még pedig minden mesterségnél találunk ott zsidó embert, a kőművestől a kovácsig, az ácsától a bognárig, különösen a kisebb városokban.

A mondottakat egybefoglalva, alig vélek csalódnai, ha azt hiszem, hogy olvasásunk után sok ember nálunk egészen másképp lesz meggyőződve a művelt orosz zsidók helyzetéről, mint a hogy eddig volt. Persze, hogy ez azért csöppet sem változtat a műveletlen nagy többség szomorú sorsán, pedig bátran mondhatni, hogy a legutolsó zsidó falusi orthodox s műveletlen koresmáros is erkölcs s műveltség dolgában nagyban felülmúlja mégis a vele együtt lakó buta s szinte elállatiasodott muszka parasztot. Mert nincs az az orthodox zsidó, ki legalább héber betűt ne tudna olvasni, és legalább egy gaztettől ne irtóznék: a rablástól és gyilkolástól. A muszka paraszt pedig mindkettőre nagyon könnyen rávehető jámbor óhitűsége daczára és az irni s olvasni nemtudásban is régi mester.

Görögországról álljanak itt a következő adatok:

Mig Corfu nem tartozott e királysághoz (1864 előtt) s Görögországnak még a régibb határai voltak északra is, addig alig volt 1000 zsidó lakója az országnak. Ma azonban, rámege e szám 11—12000-re. Ezek között magában Corfu-ban 5000 (majdnem mind szefárd). Lariszona és Corfunak négy, Aria Triekke és Fanté-nak két-két, Calende és Volo városoknak egy-egy zsinagógájuk van. A thénben alig van 100 zsidó s ezek még nem építhettek külön zsinagógát. A teljes

könvertálási műveletet folytatni, mert a külföld bizalma hazánk pénzügyében megingott. E fölött pedig nem lehet csudálkozunk, mert mikor külföldön mindennap gyalázatos zavargások híreit találják fel a lapok, és a hitelező mindennap olvassa, hogy a hatóságoknak nincs tekintélye a népnél, üzleteket rabolnak ki, kereskedőket vernek agyon, még a statárium kihirdetése után is, akkor a hitelező mindjárt úgy gondolkozik, hogy hazánkban a kormány nem lesz képes az adót behajtani, és az állam képtelen lesz fizetési kötelezettségeinek megfelelni.

A mindennapi zavargások befolyása alatt a külföldi magyar állampapír tulajdonosok tüntetőleg dobták a magyar államértékeket a piacra. Meg akartak szabadulni tőle minden áron, és ennek azon sajnos következménye lett, hogy a magyar arany-járadék értéke a zavargások óta három százalékot veszített. E mellett a többi értékek teljesen változatlan maradtak. Ennyi kárt okozott az antisemitismus rövid két hét alatt csupán magyar értékekben, mely kár, legalább is 30 millióra tehető. Nem csak külföldi tőkepénzes veszít, hanem a belföldi is, valamint minden bank és takarékpénztár, az árvák betétei, kiknek vagyonuk bizonyos részét magyar állampapírok képezik.

Az antisemiták együttesen nem bírnak annyi vagyonnal, minden titkos és nyilvános pártolóival együtt, a mennyi kárt már eddig okoztak az országnak.

De menjünk tovább, úgy a külföldi mint a belföldi nagy terményezégek beszüntették vásárlásaikat a magyar államásokon, mert nincs vagyon- és életbiztonság. Hogy termelőink, kereskedőink, iparosaink, mit szenvednek ez által, ezt képzelnünk lehet, de számokban közelítőleg sem lehet meghatározni. Vasutainkon is csökken a személy és árú forgalom, mi ismét a magyar állam jövedelmét rövidíti meg.

Az igaz, hogy kereskedők és iparosok helyett az antisemita banda főzinkosai bitangolnak, hogy a harmad osztályú utazók között zsidók kifosztására izgató röpiratokat oszthassanak ki. A múlt héten egy antisemita lapszerkesztő felesége teljesítette a nemes szolgálatot, midőn Budapestről lefelé utazott a vegyes vonaton és általános feltűnést keltett a legprimitívebb grammatikai szabályokat is megvető nyelvése.

A gazdán kívül legsúlyosabban sanyli a mai helyzetet kereskedelmünk és iparunk, melyek teljesen tönkre vannak téve. Vevőik nem felelhetvén meg fizetési kötelezettségeinek, fizetési képtelenné válnak.

Kereskedőink és iparosaink mindennemű rendelményeket eszközöltek az őszi és téli idényre, de hiába, nincs semminek kelendősege, nem is lehet. És ennek vége okvetetlen a csőd.

Külföldről a rendelményekért nem küldik be a pénzt — mert félnek, hogy az eladót kirabolják, vagy hogy a megvett árut felgyújtják. Külföldiek a hitelt Magyarország kereskedői és iparosai nagy többségének felomndták. Szégyen és gyalázat — annyira vittük hogy az osztrák kereskedelmi- és iparkamra felszólítást intéz kormányukhoz, hogy védjék meg tulajdonukat, követeléseiket Magyarországon.

Igy gyarapodik nép és nemzet Istóczy és Verhovay uralma alatt.
Steiner József.

ogyenjognsítás még a fél művelt Görögországban is megelőzte hazánkat, a polgárok jogegyenlősége az egész királyságra nézve ott már 1862-ben mondatván ki, s mondhatni derekas eredményekkel. Így Triculá-ban Signor Gracob Sidi hitsorsosunk fungál mint rendőr-igazgató. — Több város rabbijának fizetését így a Cartai-ét és a Carissaiét az állam emelte föl saját pénzéből. Sokkal fontosabb azonban s — ránk középeurópai magyarokra, nem tehetek róla, nagyon megszegyenítő adat a következő: már 1870-ben Corfu-sziget hasonló nevű fővárosa (melynek 25000 lakosa közt igaz, hogy 5000 zsidó van, tehát a negyedrészt, vagyis annyi mint aránylag Budapesten) a zsidó vallású Elia de Mordot, ki ugyanakkor az ottani spanyol-zsidó község elnöke volt, választá meg első polgármesterének. És ugyanakkor a város tanácsnoka közt két zsidót: H. D. Getna és H. G. Nicamuli urakat. Az utóbbi választást különösen kell hangsúlyoznunk, mert Signor Nicamulli, az ott megjelenő »La Famiglia« című zsidó egyházi lapnak szerkesztője. E lap olasz nyelven jelenik meg, melyet ottani hitsorsosaink legfolyékonyabban beszélnek (a görög és spanyol mellett) s elég dicséretes erre a csepp népre, hogy néhány ezren fentartanak egy felekezeti lapot. A választás estején Corfu »Filharmóniai társasága« (melyben alig van zsidó tag) fényes szerenádokat adott a megválasztott polgármester és tanácsnokok tiszteletére, midőn is az egész tanács nevében Signor Nicamulli tartott a városház erkélyéről lelkesítő beszédet Corfu fölvilágosodott népének. Megvalljuk, hogy több oka

Ki felelős?

Majdnem mindennap más helyről veszünk tudósítást újabb zavargásokról, ablakbetörésekről, boltrablásokról, pusztítások- és fosztogatásokról. Zala-Egerszeg, Lövő, Szigetvár, Söjtör sat. ezekre menő károkat okoztak a rablók, jómódu kereskedőkből földönfutó koldusokat csináltak. Vannak, kik 5 egész 10 ezer forintnyi kárt szenvedtek, áruban, készpénzben és egyéb értéktárgyakban.

Ki fogja ezt a károsultaknak megtéríteni? Vagy igazságos-e, hogy tisztességes állampolgárok, kik éveken keresztül adófizetésükkel a törvényes rend, a vagyon- és életbiztonság fentartásához járultak az államhatalom késedelmező érvényesülése folytán kirabolthassanak, anélkül, hogy valaki felelősségre vonható, illetve kártérítésre kötelezve volna?

Nincs törvényünk, mely ilyen esetekben az állami kártérítést megállapítaná és ez a nagy hiba. Ennek tulajdonítható sok tekintetben bizonyos hatósági közegek lanyhasága, mert ha ezen közegek tudnák, hogy a károkért felelősségre vonhatók, vagy hogy az állam kártérítést nyújtani köteles, akkor talán erélyesebben lépnének fel és nem várnának a katonaság kirendelésével míg rabolni való már nincs a boltokban.

A kárvallottak szegény tehetetlen emberek, nem léphetnek fel e hatósági közegek bűnös késedelme ellen.

De lesznek emberek a hazában, kik a szegény tehetetlenek jogait sem hagyják eltiporni és akik kérdőre fogják vonni azokat, kik a veszély kiáltó tüneteivel szemben sem engedtek a veszélyezett felek kérelmének és azzal utasították vissza a katonai segílyt, hogy »hiszen még nem raboltak.«

Ilyen rosszul felfogott kötelességérzettel szemben valóban jól esik hallani Graefl József szabolcsmegyei főispán intézkedéseiről, melyek olyan szépen tükrözik vissza a hazafiság és a szilárd kötelességérzet által acélezott férfias jellem fennkölt gondolkodását. Itt közöljük Graefl urnak emlékeztetés küzdelmét a béke és rend fenntartása érdekében. Nyiregyházi levelezőnk következőket írja:

Nyiregyháza, szept. 4. A tizsa-eszlári perben hozott ítélet óta alig mulik el éj a nélkül, hogy egy két zsidónak ablakait be ne vernék. A múlt hét folyamán mintegy negyvenöt suszterinast fogtak el, mint tetteseket, de két-három nap múlva ismét szabadon bocsátották őket. Az állapotok eme tarthatatlansága és azon körülmény, hogy ok volt már komolyabb bajtól is tartani, Graefl József főispánt arra indították, hogy szigorubb rendszabályokat léptessen életbe. Átiratot intézett ugyanis a polgármesterhez, melyben kijelenti, hogy a rend és béke fentartásáért továbbra nem vállal felelősséget, miért is a várost katonasággal szállatja meg. Krasznay Gábor polgár-

volt hozzá, mint nekünk itt Magyarország népeért lelkesedni hol az ilyes dolgok még a fővárosban is ismeretlenek.

És ha kell, bizony még — Törökország is megszegyenit bennünket. Egyébiránt itt az igazság kedvéért meg kell jegyezni, hogy Törökország még az ujkor elején is megszegyenített nem egy hazánknál sokkal műveltebb keresztény államot, mely hidegen elzárta kapuit a Spanyolországból kiűzött hitsorsosok elöl, míg a »pogány« Törökország, mely még akkor (nem az emberi igazságosság kárára) sokkal hatalmasabb volt, mint ma, tárt karokkal fogadta a jövevényeket. Innét van az, hogy Törökországban és a hozzá tartozott Romániában, Bulgáriában sat. még ma is aránylag sok a spanyol zsidó, kik valóban megható hűséget tanusítottak velük oly embertelenül bántás hazájuk szép spanyol nyelvéhez és a spanyol szakásokhoz. Legnagyobb a konstantinápolyi (vagy 40.000 lélek) s a salonichi község (ez vagy 30.000 lélek.) Romániában ma már kevesebb a spanyol mint a később bevándorolt német, lengyel és orosz zsidó.

Törökország soha sem üldözte Mózes vallásának követőit, és századokon át mintaképét nyújtotta a zsidók iránt tanusított vallási türelemnek akkor, midőn a »szeretet vallásának« még sok államában dühöngtek a véres zsidó üldözések, sőt égtek a máglyák, s rajtok nemcsak zsidó, hanem más eretnek (protestáns) áldozatok is. A történet igazságos bírálója tehát kénytelen kimondani, hogy kereszténység és emberszeretet (a múlt századokban legalább, s fájdalom, a je-

mester ennek folytán hirdetményben intézkedett, hogy a nagyobb vendéglők és kávéházak legkésőbb éji 1 órakor, a kocsmák pedig estve 10 órakor bezáranak; megtiltotta továbbá a tanulóknak és segédeknek, valamint a cselédeknek, hogy 9 órán túl az utcán járhassanak. Nyiregyháza tekintélyesebb polgárai pedig, kinek a város békéje, jóléte, becsülete s jó hírve szíven fekszik, Somogyi Gyula kir. közjegyzővel élükön f. hó 2-án délután 6 órára értekezletet hívtak egybe, melynek célja lenne módozatot találni arra nézve, hogy katonaság hozatala helyett a polgárok maguk igyekezzenek a szokott rendet fentartani. Elnökül Graeff főispán kéretett fel.

Első szónoknak Somogyi Gyula kir. közjegyző állott fel és igen szép, emelkedett hangú beszédben figyelmeztette a polgárságot amaz anyagi teherre, melyet a katonaság ide rendelése esetén viselni tartoznék, de másrészt fölhozta azt a szégyent, mely a zavargások által érné Nyiregyháza városát; azt a várost, melynek józan gondolkozású polgársága, daczára annak, hogy területén játszódtott le a tiszaszézlári per rémdrámája, az izgatottság tetőpontján, higgadságát egy percze sem vesztette el. Indítványozza, hogy a jelenlevők nyilatkozatot irjanak alá, melyben felelősséget vállalnak az iránt, hogy a béke semmiféle tekintetben föl nem bomlik.

Graeff József főispán késznek nyilatkozott ezen indítványt elfogadni és a katonaság tárgyában tett intézkedését felfüggeszteni, ha a nyilatkozat szövege, annak aláírói és az aláírók száma elegendő garantiát nyujtanának arra nézve, hogy a törvényes rend és béke megzavarásától tartani nem lehet.

Már-már a nyilatkozat fogalmazásához akartak fogni, a midőn fölállt dr. Trajtler Soma s izgatottan és szenvedélyvel kijelentette, hogy rendzavarás Nyiregyházán nem lesz; katonaságra tehát nincs szükség, de írásban erről nem biztosíthat senkit. Inti az értekezlet tagjait, hogy a nyilatkozatot ne írják alá.

A főispán Trajtler félbeszakítva, erre kinyilatkoztatja, hogy ő nem jött ide vitatkozni, mert ennek itt helye nincs, még kevésbé jött alkudozni; csupán arra kéretett föl, hogy a katonaság helyett a törvényes rend fentartására vonatkozó más biztosítékot fogadjon el. Jogkörömet — ugymond ugyszólván átléptem, hogy e nemes város jóhírét megmentssem, hivatalos becsületemet tettem le kezökbe, de, ha önök ezt el nem fogadják, ha a nyilatkozatot alá nem írják, teszem hivatalos kötelességemet. És ezzel elhagyta a termet.

Dr. Trajtler a főispán távozása után más értelmet tulajdonit az imént mondott szavaink; a mennyiben nem azt akarta mondani, hogy a nyilatkozat aláírását általában megtagadta, hanem csak arról nem biztosíthatja az értekezletet, sem a főispánt, hogy kisebb mérvű kihágások nem fognak-e történni.

Többeknek felszólalása után, az értekezlet hármas tagu bizottságot küldött ki, élén Somogyi Gyulával, hogy egy nyilatkozat szövegezése után, ennek bemutatása céljából, küldöttségileg keresse fel a főispánt. Ennek megtörténteig az értekezlet felfüggesztetett.

A küldöttség visszajövén, Somogyi Gyula kir. közjegyző

lenben is néhol) még korántsem voltak azonos fogalmak. A mi magát a szultán kormányát illeti, az már e század első felében nevezett ki zsidó vallásukat diplomáciai vagy kereskedelmi képviselőkké. 1876-ban Halphen, a párisi izr. konsistorium volt elnöke képviselte a fényes portát Párisban, mint török császári főkonzul. Sokkal többet mond azonban az, hogy a szultán 1857-ben, tehát épen, midőn Európában szerteszét a legsötétebb reakció dult, Spitzer Zsigmond hitsorsosunkat, ki azelőtt a török követségnél Párisban követségi tanácsos volt, az akkor még külön Bourbon-királyságot képező nápolyi udvarnál teljhatalmi követté nevezte ki. Egy zsidó követ képvisel egy mohamedán hatalmat egy bigott és reakzionarius katolikus királyi udvarnál. Elég föltűnést okozott is akkor ez a dolog.

A török alkotmány létesítése után számos hitrokonunk lett a konstantinápolyi parlament tagja; a felsőháznak összesen 40 szenátora közt pedig ma is van három zsidó. Ezek: de Castro bey, a mostani szultán első udvari orvosa, Abraham Ali pasa (ez exczellenciás czímmel) s Davidson effendi. A török hadseregben mindig nagy szerepet játszottak hitrokonaink. Legujabban Isaak Molcho Bey-t nevezte ki a szultán tengerész ezredessé. Az is érdekes, hogy a jelenlegi főadóigazgató Markado Robil effendi is vallásunk híve. Számosak a török főkonzulok idegen országok fővárosaiban.

Nem akarok itt — Romániára áttérve — ama perfid s jellemes nemzethez nem méltó gyávaságot eláruló módról be-

jelentést tesz eljárásáról. A főispánban a bizalom nagyon meg-ingott a nyilatkozat komolysága iránt, miért is azzal kéri ki-egészíteni, hogy az aláírók nemcsak erkölcsileg, hanem az esetleg okozott anyagi károkért is felelősséget vállalnak. Ez határozott és visszavonhatatlan feltétellel, melyhez hozzátette, hogy ha a nyilatkozat 3-án, délután 4 óráig hozzá nem jut, ő haladéktalanul megteszi távirati intézkedését a katonaság iderendelése iránt.

A struczmadár-politika következményei.

A zsidó-ellenes mozgalom fejlődése — úgy, amint az nálunk Istóczytól impulzusát nyéré — két korszakot tüntet fel. Az egyik a hetvenes évek derekától a t.-eszlári vérvádig terjed; a másik azontúl terjedve, napjainkban is folyvást tart.

A Bismarck után akadémicze antisemitismusnak nevezett mozgalom első fejlődési stadiumában csupán Istóczy jelentkezett apostolául a »szent igének,« mely a »12 röpiratban« nyert az azon időbeli napisajtó — első helyen a »Függetlenség« — gaudiumára testet.

Ezen pusztán a theória régióiban mozgó antisemitismus telve volt századunk nagyhangú frázisaival; jelszavakkal, minők a szocialismus, agrárkérdés, fajérdekek, praktikus humanismus stb., csak úgy dobálóztak. Szóval ezen antisemitismust ép oly hóbortnak tekinték, mint sok más Németországból importált theóriát, amelylyel foglalkozni csak a tudakos embernek lehetett kedve, lehetett ideje.

Az, ami az antisemitismus történetében korszakot alkotott; az, a mi e kevesek által megértett meddő theoriába fogható praktikumot hozott, az a vérvád volt.

Igen, már ez szó! Csak megérteni kell e magasztos elvet, hogy ingyen ihassunk páliukát. Az a pozsonyi vagy egerszegi suhancz vajmi keveset értett Istóczy antisemitismusának vad theoriájából; annál fogékonyabb észszel birt bizonyos újságok vérvádaskodó izgatásai iránt. Minek utánna főleg a tudatlan, alsóbb népelemekre volt e nagy munkában szükség, gondoskodni kellett tehát olyasmiről, ami azokra hatással is lesz.

Félig feledett idők szomorú krónikájában lapozva, az izgatók a rituális vérváddal találkoztak. Voltak ott e vád mellett egyebek is; de ezek fölemlítése még korszerűtlen, még elharmkodott lett volna. Szentül meg vagyunk győződve, hogy a zsidók ellen felhozott középkori vádak közül egyetlenegy sem fog a krónikák penészes lapjain minden praktikus eredmény nélkül heverni. Fel fogják még hozni az »ostyák megszenteltetésének« vádját, amint ennek analogiájakép már is olvashattunk a Függetlenségben egy szörnyű merényletet, melyet állítólag két zsidó a falu keresztje ellen elkövetett volna. Hasonlókép figyelmébe ajánlják az uraknak a »mérgezett kutak vádját« (jelesen choleraival fenyegető időkben), mint amelyhez a máglyára hurczolt, vízbe fullasztott zsidók ezreinek jajjai élénk reminiscenziákkép ragadnak.

A rituális gyilkosság nem sült el teljesen. Jobb, hatható-sabb sikerrel kecsegtető vád után kell már látni. És ne tessék hinni,

szélni, melylyel ez új királyságnak annak idején sikerült a teljes jogegyenlőséget követelő európai hatalmakat, melyek Románia függetlenségét ettől tették függővé, kijátszani azzal az ismeretes »naturalizálási törvény« komédiájával. Nincs szó, mely ezen a népek újabb történetében páratlanul álló hit-szegést eléggé megbélyegezhetné. Azonban mindennek daczára elég tárgyilagosak vagyunk elismerni, hogy még ez a fél-barbár ország is nyujt egy pár oly példát, a mire minálunk nem tudunk esetet. Így Dávid Emanuel hitsorsosunk, jeles fiatal mathematicus, ki egyetemi tanulmányait Párisban fényes sikerrel végezte, az ország fővárosának egyetemén, Bukarestben tavaly neveztetett ki rendes tanárnak.

Sőt mi több! Az 1864-ben elhalt Barasch természet-tudós és híres orvos, daczára buzgó zsidó létének, már 1850 körül neveztetett ki a bukaresti katonai akadémia rendes tanárává a matematikai szakra. Mellesleg mondva, Barasch egyike a legismertebb román íróknak, ki az akkor még félig kiművelt nyelvet klasszikus tökélyre emelte műveiben s elhunytát az egész ország fájalta, miről nagyszerű temetése, melyen az összes miniszterek, a fejedelem képviselője, a tábornoki kar legelőkelőbb tagjai stb. jelentek meg, eléggé tanuskodott. Néhány év óta már a hadsereg tisztjei közt is találunk zsidó vallásukat. Ezek közt az első Mauriciu Brociner volt, ki jelenleg kapitány, s ki vitézsége által feltűnt Plevna ostrománál. 1877-ben tűnik föl először Romániában egy zsidó polgármester is. Teiler József, kit abban az évben Moenesti városában,

hogy e vádak különbek a rituális gyilkosságénál! De, hiszen majd gondoskodik a magyar zsidóság ezentul jobban érdekeiről és nem fogja engedni magát oly könnyen behálózni, mint az eszlári ügyben.

Mindebben persze a legszomorúbb ránk nézve azon körülmény, hogy ép hazánknak kellett színhelyévé válni az antisemitismus ez irányú agitációjának. Németország, e hirhadt fészke a zsidóüldözéseknek, megelégedett az antisemitismus doctrinális hatásával; Franciaország, az a Franciaország, melyet ma ismerünk és nagyrabecsülünk, csak a nagy revu-zióban született meg, az abban folyt közös vér szerezte meg ezt a Franciaországot, itt tehát ne keressünk középkort. Spanyolország ifjú királya pár év előtt tanusított részvételével az orosz zsidók iránt, sok fájó sebre csepegtetett némiképp enyhítő irt; Anglia lapjai undorral fordultak el a vérvádtól. Sőt magában Oroszországban sem hallatszott az; Bulgária meg éppenséggel meg is leczkértette hazánkat intoleranciája miatt, melynek kúforrása egy képtelen, ostoba babona. Tehát csakis Magyarország, amelynek multja felvilágosodottság, liberalismus, humanismus tekintetében kiállja az említett országok bármelyikével a versenyt: ez a Magyarország borult lángba arra a förtelmes hírre, hogy Tisza-Eszláron zsidó sakterek egy keresztény szüzvérét vették! S mi természetesebb, mint hogy ezt a törvényszék fölmentő ítélete daczára sem hagyhatják megboszulatlanul az antisemiták, tehát ölnek, rabolnak, lopnak.

Innen onnan nyolczszáz éve lesz annak, hogy Kálmán királyunk ismeretes szavait mondá: De strigis, quae non sunt, nec quaestio fiat! S még a mult század végén is találkozunk boszorkányperekkel. Sőt, ha oly rendszeresen üzetnék az izgatás T.-Eszláron boszorkányok ellen, mint ahogy ezt a zsidók ellentették, bizonyára ép úgy hiúne a nép azokban, ha ugyan izgatás nélkül is nem hisz, mint a hogy jelenleg egész Magyarország a rituális gyilkosság igaz voltára megesküszik.

Mindebből látszik, mennyire könnyű az, izgatni. Csak túl kell magát tenni a lelkesmeret, a becsület, a törvény parancsain. A többi azután már magától jön. A törvény nemtisztelésétől a törvénytelenység elkövetéséig csak egy lépés van, és ezen úton a többi lépés is dús sikerekhez vezet.

Ha egyszer szabadon hirdethetünk rituális gyilkosságot, nem kell sok hozzá, hogy ad demonstrandum csináljunk is egyet! Ettől meg a kivallatások, a tanuk szerzése s preparálása nincs messze. Szóval mindezen tények csak szemel ama nagy láncznak, amely ott kezdődik, ahol az antisemita agitáció praktikus része.

Végül még csak a kormány magatartásáról ez ügyben pár szót. Az ő jó szándékáról mindenki meg van győződve; a kormányelnök nézeteinek többször adott is illetékes helyen kifejezést. Csakhogy maga a kormány is ugyanazon rossznak, helytelennek bizonyult politikát követte a zsidóügygel szemben, melyet maguk a zsidók. S ez a politika a »böles hallgatás politikája«, mely már annyi vést hozott azokra, kik azt vallották.

A kormány, azon hitben nyilván, hogy a fékteleneket kitombolni engedi — hallgatott.

(Bacon mellett) választanak polgármesternek. A miniszteriumokban is akad már egy-pár zsidó hitű tisztviselő. Mindezeket nem azért soroltam itt föl, mintha valami legesekélyebb szympathiát éreznék a korrupciója, hivatalnokai megvesztegethetősége s hasonló szép dolgok által Oroszország méltó vetélytársának elismert Románia iránt, hanem csak azért, mert először az igazságot egyik államnál sem hallgattam el, s mert meg akartam mutatni, hogy annyi eredménye az egyenjogúsításnak Romániában is lesz, ha tizenöt éves leendő, mint a menyi nálunk tapasztalható, s hogy egyben-másban már ma is felülmulja Magyarországot. Megjegyzem végül, hogy a romániai zsidók száma körülbelül olyan arányú az összes lakossághoz, mint a magyarországié. Ott is körülbelül minden 22—25 emberre jut egy hitsorsos (5 millió lakos közt körülbelül 250.000 zsidó lévén).

Sokkal derekabb s becsületesebb magaviseletet tanusít az ily királyságok közt Szerbia hitsorsosaink iránt. Ez beváltja férfiasan a hatalmának adott azon ígétét, hogy a »különféle vallású polgárok teljes jogegyenlőségét« következetesen keresztül fogja vinni, s ebbeli szándékának őszinteségét már abból is látni, hogy míg a szomszéd s modern frázisokat csak úgy dobálózó dákorománok ily magaslatra még ma sem tudtak emelkedni, daczára hazájuk negyedfél milliónyi zsidó lakosságának, addig Szerbia, (melynek 1.890.630 lakosa közt legfőlebb 4000 zsidó van csak,) már zsidó vallású tagokkal bir törvényhozó testületében. Így Oseto witsch belgrádi

Ami pedig a zsidókat illeti, nagyon rossz politikát követtek annak idején, midőn hallgattak, a mikor legszentebb érzéseiket, legföltékenyebben őrzött kincsüket: vallásukat sértették.

Az korántsem ellenvetés, hogy minek kellett volna beszélni Istóczyval szemben, midőn őt az egész világ kinevette. A következmények csalhatatlan logikája mutatja, mennyire nem volt ekkor helyen a nevetés.

Ha zsidóvallású képviselőink az ország színe előtt ejtett első, hitünket sértő szónál fölkeltek, s tehetségük egész erejével utasították volna vissza az aljas rágalmakat, oktalan vádakot, s nem vártak volna ezen föllépésükkel addig, a midőn az előre törő árt feltartóztatni többé nem lehetett — — akkor talán szintén harcra kerül a dolog, de ott a parlamentben és nem az utcán dőlt volna el.

Ha látták volna a kormány és a képviselők padján ülő katolikus és protestáns férfiak, kik élénk tudatával bírnak annak, mennyi folyt az ő vérükből is vallásukért, s hogy mily sértett önérzettel, mily dörgő felháborodással lépnek szembe zsidó képviselőink az ármánnyal, úgy ezek csak tisztelettel és méltányos elismeréssel illették volna a hitük becsületeért küzdőket.

De így? Bekövetkezett, a minek ily előzmények után bekövetkeznie kellett. Uton-utfélen, fent és alant rombol a hallgatás politikájának átka.

Ha tehát mi zsidók ép oly helyes és bölcstapintattal gondoskodnánk felekezetiességünket védő bástyákról, mint ezt a többi felekezet teszi, úgy mi sem felejtenők el oly hamar a zsidóság nagy multjának dicső történetét, úgy mi is tudnók, hogy mikor szabad hallgatni és mikor nem.

H. F.

Zalamegyei hangulat.

Zala-Egerszeg, szept. 5-én. Bizonyos lapok heteken keresztül veszekedtek a fölött, hogy a Zalamegyében történt lázangások, rablások és pusztítások milyen természetűek. Az egyik azt állítja, hogy kizárólag antisemita színezetűek, mert csakis zsidó vagyonát pusztítottak, de van elég elfogulatlan ember, ki most már átlátja azt is, hogy habár zsidó vagyon volt is a rablás céltablája, a zavargásokat még sem lehet kizárólag zsidóellenes jellegűeknek mondani, mert számos félreérthetetlen jelenségek azt a feltevést igazolják, hogy a zalamegyei események a proletár csőcselék lázadása volt a vagyonos osztály ellen.

Hogy miért támadták meg első sorban a zsidókat? Ez egyszerű. Azért, mert a zsidók vagyonához és értéktárgyaihoz könnyebben férhettek, mint a földbirtokoséhoz vagy a papéhoz. A zsidónak összes vagyona egy helyen a boltjában van lerakva. Ezt pedig csak fel kell törni és kirabolni, a mi, mi-ként láttuk, nagyon könnyű dolog és gyorsan kivihető.

skupstinai képviselő. A szerb hadseregben aránylag máris sok a zsidó tiszt. Maga a király (akkor még fejedelem) örömmel kijelentette három év előtt a küldöttségnek, hogy saját katonai hadsegédjei közt is több zsidó vallású van. Zsidó magas rangú katonasorvosok már évtizedek előtt voltak a szerbeknél. (Igy például Löwy). A diplomáciai képviseletnél is fungálnak zsidók, mint fizetéses kanczellárok. Végre a szerb belügyminiszterium egyik tanácsosa Lewy úr is hitrokonnunk. Mindenki be fogja látni az őszinte igyekezetet és azt, hogy oly maroknyi zsidó honpolgárok mellett ennyi, az emancipáció kimondása után négy évvel elég tisztességes eredmény.

Bulgáriából (melynek ismeretes, hogy igen szabadelvű az alkotmánya, s most már csak hasonló népműveltség kellene), szintén nem hiányoznak az őszinte akarat e példái. A fejedelem több zsidó község rabbiját (Sófiában, Sumlában, Rustsukban stb.) az állam pénztárából segélyezi. A kormányhivatalokban már zsidó alkalmazottakat is találni. Végre jellemző, hogy a főváros tanácsának nem rég történt kiegészítése alkalmából három hitsorsosunk is lett városi tanácsnok Szofiában, a modern gondolkodású Sándor fejedelem székhelyén.

Nem a felekezeti vagy az ugynevezett faji differenciák vezették a rablókat a zsidó boltok elé, hanem az a tudat, hogy ott könnyen sokat rabolhatnak.

De kitűnik a lázadás nem kizárólag zsidóellenes jellege még azokból a nyilatkozatokból, melyek olyan részről tettek, melyek a helyzetet nagyon jól és alaposan ismertetik. A tegnapi közgyűlés lefolyását kell csak végig olvasni annak, ki még nem ismeri a helyzetet, és csakhamar meggyőződik, hogy az antisemitizmus csak ürügy volt és hogy később más társadalmi osztály is ki lesz téve a fosztogató csőcselék dühének. Nagy István katolikus lelkész maga beismeri, hogy a paraszt nép nemcsak zsidókat, hanem más vagyonos polgárokat is akart megtámadni. Jobb áttekintés végett közöljük itt a közgyűlés azon vitáját, mely e kérdés körül forgott.

Gózon főjegyző nagy csendben felolvassa a belügyminiszter rendeletét, melylyel a főispánt kormánybiztosnak kinevezi s a statáriumot Zalamegye területére elrendeli. Majd felolvassa Svastics alispán jelentését a zavargásokról. A jelentés mely már ismert részleteket tartalmaz, amaz óhaj nyilvánításával végződik, hogy kérlelhetlen szigor alkalmaztassék a lelkiismeretlen izgatók ellen, kik a megye jó hírét oly gyalázatos módon beszennyezték; szigorú büntetés kell, hogy sújtsa őket, nehogy a rend helyreállítása után újra kezdhessék gonosz munkájukat. (Zajos éljenzés.)

Skublics László a statárium ellen szó, mert elvi ellensége a halálbüntetésnek.

Elnök (közbeszél): Arról itt most nincs szó. Vajjon hát azt helyesli-e, hogy statárium nélkül védtelen békés polgárok meggyilkoltassanak? (Zajos tetszés.) Kérem ily izgalmas időben minden szót jól megfontolni.

Bessenyei azt az aggodalmát fejezi ki, hogy a vizsgálat nem fog agitatorokat kinyomozni, mert olyanok nincsenek is: A zavargás úgy jött, mint villám a derült égből. A paraszt még nem vett benne részt, (Ellenmondás) csak mindenféle csőcselék, mely másnap már nemcsak a zsidók házait támadta meg, de a főispán és kir. ügyész lakását is. Reméli, hogy a rend mihamarább helyre lesz állítva.

Sellyey László összefüggést lát a horvát és a zsidóellenes zavargások közt. Titkos kéz van a dologban. Ott a magyarokat, itt a zsidókat használják ürügy gyanánt. A nemzet léte van kockán. A nemzetgazdasági hátrányok már is érezhetőek, a paraszt nem tudja gabnáját eladni s adóját fizetni. Minden jobb érzésű embernek szövetkezni kell a hydra letiprására. (Zajos tetszés.)

Nagy István (kath. lelkész) megjegyzi Bessenyeivel szemben, hogy a falukon a parasztok is részt vettek a kihágásokban. Ha — ugymond — katonaság nem jön, mindnyájunkat agyon vertek volna.

Erre a miniszteri rendeletet s alispáni jelentést a közgyűlés tudomásul vette.

Nyílt válasz a nyílt levélre.

Hubenay József ur a magyar kereskedelmi csarnok derék alelnöke és a M Kereskedők lapja főszerkesztője következő levelet intézett egy vidéki kereskedőhöz, ki őt a zsidóellenes zavargások fölötti nyilatkozatra felszólította. E levél így hangzik:

Mint a magyar kereskedelmi csarnok egyik igénytelen tagja röviden válaszolhatok. A csarnok, mint utolsó számából is értesülni méltóztatott, foglalkozott a zavargások ügyével, de szükségtelennnek, sőt veszedelmesnek is tartotta e tekintetben bármely lépést tenni. Ott, ahol az utolsó eszkuhöz, pusztatüzhöz folyamodunk, zajtalanul elhangzik a pusztaság szó, ha még oly hatalmas testülettől származik is. A csarnok bizik a kormányban, mely tudatában van annak, hogy mily következményeket fog maga után az a zavargás hozni, melynek egyikét megye kivételével, kisebb-nagyobb mérvben, immár az egész ország színhelye. A nyilatkozatot azonban más tekintetben sem tartanám opportunusnak, mert a gyanúsítások korában élve, rögtön előállának az önzés vádjával, újra elmondának, hogy a kereskedelmi osztály csak akkor ad magáról életjelt, ha valami által közvetlenül érdekelve van. Azért tekintünk bizalommal a kormány intézkedéseire, várjuk be ezek eredményét, mely nem lehet más, mint a zavargások teljes beszüntetése. Mint e lapok vezére, kötelességem a nyílt felhívás folyán

egy-et mást elmondani. Már a budapesti népszendüléseknél előrelátható volt, hogy a vidéken komolyabb zavargások fognak előfordulni és előrelátható volt az is, hogy ezek által kereskedelem és hitel sokat fognak szenvedni. Eleintén szándékunkban volt lapunk utján figyelmeztetni a kereskedőket — vallás-különbőség nélkül — a legnagyobb tartózkodásra, de ha ezt akkor tesszük, mikor még semmi sem történt, nem egy oldalról provokálásnak nyilvánították volna. Később, midőn »bekövetkezett, a mitől tartottunk« szerkesztő barátommal további hallgatásra határoztuk el magunkat, mert egy vagy két cikkel úgy sem akadályozhattunk volna meg semmit. Ez magyarázza meg, miért hallgatott eddig e tárgyban a Magyar Kereskedők Lapja és e közleményen kívül, hasonló, legalább a szerkesztőség kebeléből, miért nem fog több megjelenni ezentúl sem.

Ön t. Uram, tudni akarja, mi a véleményem a zavargásokról? Az eddigiekből már tudhatja. Attól tart továbbá, hogy e zavargások sok sebet fognak ejteni kereskedelmünk és hitelünkön.

Legyen »nyugodt,« ez már megtörtént! Csak néhány esetet fogok felemlíteni.

Egy helybeli nagy papirkereskedőnek (keresztény) 40000 forintnyi kötése volt egy külföldi papirgyárral. A gyár a zavargások folytán nem szállít és kész fizetés nélkül nem is fog szállítani.

A gabna-kereskedők külföldre szállított áruikért csak akkor kapják meg a pénzt, ha azokat a külföldi már átvette. Egy külföldi ezt írta egy helybeli kereskedőnek, kivel több, mint két évtized óta összeköttetésben áll: »Sajnálom de előre nem teljesíthetek fizetést, mert az önöknél uralkodó viszonyok mellett megtörténhetik, hogy a búzát szállító hajót légebe röpitik.«

Bécsi, sőt budapesti nagykereskedők és gyárosok gyarmat- és kézmű árukat csak előlegesen teljesített fizetés és a megrendelő felelőségére szállítanak, mert »kirabolják a vasuti vonatot vagy nem teljesítheti majd fizetését, mert kirabolják boltját.«

A pénzügyintézetek csak a legritkább esetben számítnak le kereskedelmi váltót, mert »a kereskedő vagyona ma Vogelfrei.« Az osztrák-magyar bank is azon van, hogy magyarországi fiókjainak működését felfüggeszse és pénzkészletét »megmentse.«

Nem folytatom tovább e majdnem hihetetlen esetek felsorolását, de nem is fűzök hozzájuk magyarázatot. A ki meg nem értette, nem akarta érteni és a ki minden erejével nem törekszik a zavargások elfojtásához hozzájárulni, az nem lehet magyar ember, az nem szereti hazáját.

Azt hiszem, sikerült megfelelnem a hozzám intézett felhívásnak és ama reményben, hogy hasonló ügyben soha többé nem kell nyilatkoznom,

vagyok Uraságod kiváló tisztelője

Hubenay József.

Értesítés.

Azon t. előfizetők számára, kiknek előfizetésük e hó elején lejárt, lapunk mult számához postautalványokat mellékelünk. Kérjük a t. előfizetőket megrendeléseiket mielőbb megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

H I R E K.

— Pártértekezletek. A mérsékelt ellenzék és a függetlenségi pártnak a fővárosban időző tagjai e héten külön helyiségekben értekezletet tartottak a zágrábi eseményekkel szemben követendő eljárás fölött. Mint a két pártnak vezérfői vettek részt a konferenciákban, hol a horvátországi ügyekre vonatkozólag határozatokat is hoztak. De a zalamegyei eseményeket egy szóval sem érinték, mintha a zágrábi zavargásokon kívül minden jól menne ez országban. Pedig valóban nehéz válaszolni a kérdésre, vajjon melyik a nagyobb baj, az-e, hogy két megyének a csőcseléke rabol, pusztít, fosztogat és hogy az ország egyéb részeiben is fel-fel emeli az anarchizmus hydrája uduok fejét, vagy, hogy a horvát csőcselék a magyar felírásokat letépi? Egyik jelenség sem épületes; de ha már az egyik miatt konferenciáznak, a másikat sem lett volna szabad teljesen ignorálni.

— A Novoje Vremja a magyarországi antisemita zavargások alkalmából ezeket írja: »Magyarországban az antisemitizmus ragályos betegséggé vált. Jó volna most az orosz kül-

ügyminiszteriumnak irattárában azon jegyzéket felkerestetni és Bécsbe visszaküldeni, melyet az osztrák-magyar kormány a két évvel ezelőtt Oroszországban történt zsidóellenes tüntetések következtében hozzánk küldött. Ez orosz hírlap iróniája csak akkor volna teljes, ha azt tanácsolta volna a muszka kormánynak, hogy ez idén meg ő küldjön a magyar kormánynak „jegyzéket.”

— Nemes-Dédről írják nekünk: Tekintetes szerkesztő ur! Környékünk eddig ment volt az izgatásoktól, mert az itteni köznép józansága nem engedi magát félrevezetni minden fele jött-ment csavargó hazug frázisai által. Tudják nagyon jól, hogy azok a zsidóalkalmak, melyeket bizonyos szenny-lapok a zsidókra szórnak, nem egyebek hitvány rágalmaknál. A zsidó és nem zsidó lakosság békésen megfér egymás mellett és egymást segíti az élet minden viszonyaiban. Mindazáltal megtéteztetett a hatóságok részéről minden intézkedés, mely a zavargások megakadályozására szükségesek. E rendszabályokat azért alkalmazták, mert a köznép részéről több ízben feljelentés tétetett, hogy ismeretlen kabátos emberek a vései, inkei és vrásztói tanyákon megjelentek és különféle mesékkal igyekeztek rábeszélni a népet, hogy vonuljon a falukba „zsidót ütni”, mert a kormány kiadta a rendeletet, hogy a zsidók pénzét, a szegény nép közt elosszák. Egy paraszt legény hallgatott is a szóra és bejött a faluba, hol S. boltja előtt megállt, miután azonban a rablás nyomát sem látta, csodálkozva kérdezé a boltostól, hogy hát mikor kezdik már a fosztogatást? A boltos erre felvilágosította a kérdezőt, mire ez összeszidva a kabátos urakat, kik a népet csalják, eltávozott.

— Dr. Ullmann Pál budapesti közkezdveltségü ügyvéd, Magyarország egyik legtekintélyesebb zsidó családjának tagja, a napokban kapta meg Milán szerb királytól kinevezési okmányát budapesti alkonsullá. Szívünkben kívánunk szerencsét a derék ügyvédnek e kitüntetéshez, annál is inkább, mert teljesen meg vagyunk győződve, hogy új állását hazafias szellemen fogja betölteni.

— (»A szentgyörgyiek zsidója.«) Zalamegyéből, Viziszentgyörgyből írják nekünk: Tekintetes szerkesztő ur! Megyénkben szerteszét történt borzalmas zsidó-zavargásokra vonatkozólag elhalaszthatlan kötelességemnek tartom a következőket köz tudomásra hozni. Ma, midőn a rögtönítélő bírósági eljárást községenként kihirdették, főt. Tislér József helybeli plébános, ki a nép legnagyobb szeretetét érdemelte ki, ez intézményt a horvát ajku népnek a szószékről is köztudomására jutatta. Erre plébániánk összes lakossága amaz elhatározást fejezte ki, hogy »ha egész Magyarország is fellázad a zsidók ellen, ha kell, vérünkkel is megvédjük zsidónkat, a mi kedves biránkat!« A viziszentgyörgyi körjegyzőség ugyanis öt községből áll, ezek közt a legnagyobb az ötödik hegykerület, melynek lakossága a 2000 lelket meghaladja. Az ez évi május hóban történt bíróválasztás alkalmával ez öt község Schwarz Mór köztiszteletben álló polgárt, ki az egész községben az egyedüli izraelita, bírójául választá. Mi tehát örömmel jelentjük ki, hogy zsidóellenes lázadásnak nem nézünk elébe, mert mint említém, a mi zsidónkat és annak családját a nép, ha ke l, élete kockáztatásával is kész megvédeni.

— Halálozás, Máté-Szalkáról vettük a következő gyászjelentést: Schwartz Mórné szül. Schönberger Eva mint feleség: özv. Schwartz Izraelné szül. Schönberger Sára mint anya, özv. Dr. Guttmann Manoné szül. Schurtz Luiza, Schwartz Jakab és neje szül. Schönberger Josepha, Keller Adolf és neje szül. Schwartz Cecilia mint testvérek és sógorok. Szalkai Sándor és neje szül. Mandel Etelka, Gyula, Emil és neje szül. Kern Cornelia és Zsigmond mint gyermekek, Szalkai Pista mint unoka, és az összes rokonok fájdalomtelt szívvel tudatják a forrón szeretett férjnek, fiúnak, testvérnek, sógornak, a legjobb és feledhetlen apának és nagyapának Schwartz Mór, Szatmármegye bizottmányi tagjának, a máté-szalkai takarékpénztár vezérigazgatójának, stb. folyó hó 30-án élete 55. boldog házassága 33-ik évében Francensbadban, szívzselhüvésben történt gyászos elhunytát. A megboldogult földi maradványai szept. hó 5-én délelőti 9 órakor a helybeli izr. sirkertben örök nyugalomra tétettek. Áldás és béke lengjen porai fölött!

Szerkesztői üzenetek.

- S. urnak, Szombathely. Eddig nem vettünk semmiféle hirt.
- D. A. urnak, Debreczen. Az országgyűlés megnyitása előtt azt a bizonyos ügyet szóba sem hozzuk.
- E. P. urnak, Nagy-Kanizsa. Majd annak is kerül ideje. Izgatottságtól remegő kezek rosszul építenek.
- Cz. A. urnak N. Várad. Köszönjük. Megtörtént.
- E. h. v. Veszprem. A megjegyzés nézeteinknek teljesen megfelel.

ÉRTESÍTÉS.

Tisztelettel értesítjük a t. hitközségeket, hogy az **Egyenlőség** ezen-tul mindennemű

községi hirdetések

közöl. Felkérjük ennél fogva a hitközségek tekintetes előjáróit, valamint a hitközségek lelkészi, hivatalnoki és tanítói karát, hirdetéseiket az **Egyenlőség kiadó-hivatalának beküldeni**, annál is inkább, mert e lap elterjedtségénél fogva legbiztosabb garanciát nyújt a hirdetés eredménye iránt.

A hirdési díj legolcsóbban szabatik ki.

Az Egyenlőség kiadó-hivatala.
(V. ker. Fürdő-utca 4. sz.)

A PÁRIZSI CZIPÓHEZ

Batorkodom ezennel tiszteletteljesen közzétenni, hogy a **Werteim M. féle** üzlethelyiséget az „arany eszímához” **Károly-szarnya, Károly-körut** átvettem, és valamint a **Károly-szarnya 17. sz. alatt letező czipőüzletemet**, szintén a **Parizsi czipőhöz** czimezve fogom tovább vezetni. A bennem 18 év-t helyezett biza omért hálás köszönetemet kifejezván, kérem, azt irányomban továbbra is fentatni, és én azon leszek, hogy azt minden iránybani szolidtság által megérdemljem. Tisztelettel

Schwarz József.
Károlykörut, a Rosner-féle kavéház mellett

ajánlja a gazdagon fölszerelt **czipő gyári raktárát** nagyban és kicsinyben, saját készítménye által legjobb és legolcsóbb árúnak elismertetett, alapítattott 1866. évben.

Hölgyek számára.

Kommod czipők oberlstin vagy bőrből	1.— — 1.20
Eberlstin vagy bőr kommod czipők sarokkal és csokorral	1.60 — 1.80
Eberlstin vagy bőr csatos czipők legelegánsabb csokorral	2.30 — 2.50
Eberlstin Regatta félramástalppal legfin.	2.40 — 2.60
Zergebőr „ kettős talppal	2.50 — 2.80
Lakk gondolható legf. minőségü	2.80 — 3.—
Eberl. kamásnik 16 em. magas, selyemczuggal és félramástalppal	3.30 — 3.50
Eberl. kamásnik 16 em., magas, igen fin., gombokkal és csokorral	3.50 — 3.80
Eberl. kamásnik lakboritással félramástalppal igen elegáns	3.50 — 3.80
Kid- (keztübbör) kamásnik selyem czuggal	3.80 — 4.—
„ koróskörül lakkal bevonva legfin. minőségü	3.80 — 4.—
Zerge-, vagy chagrain bőrkamásnik kettős talppal	3.30 — 3.50

Urak számára.

Papucsek legf. bőrből	1.10 — 1.30
Commod czipők „ sarok nélkül	1.20 — 1.40
Pinczer czipők cuggal mindkét oldalon	2.50 — 2.80
Regatta „ erős chagrain vagy zergebőrből	3.40 — 3.80
„ minőségü legf. borjukid vagy szalonlakkból legjobb	4.— — 4.30
Zerge- vagy Chagrainbőrczipők szegezve nagyon tartós	3.80 — 4.—
Czugas czipők erős kettős talppal munkásoknak	3.60 — 3.80
Borjubőr- (Wichsbőr) legjobb fajta	4.— — 4.50
Borjukid (keztübbör) czipők legf. fajta	4.20 — 4.50
„ koróskörül lakkal bevonva nagyon finom	4.20 — 4.50

Minden fentnevezettek előálló varrott talppal párja 50 krral dragáb-bak, továbbá nagy raktár **leany-, flu, es gyermekczipők**ből a legolcsóbb árakon. Megbízások a vidékről utányvételre pontosan és loikiszeretesen eszközöltetnek. Nem illők készséggel kicseréltetnek.

Képes árjegyzékek bérmentve.